

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“,
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

**List za politiko,
gospodarstvo in prosveto**

Izhaja vsako sredo. Posamezna šte. 10 Rpf

Stane četrtletno: RM 1.—; celoletno: RM 4.—
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Povojna Evropa v treh razvojnih stopnjah.

Evropa je z dogodki minulih tednov stopila v novi razvoj. Prvo stopnjo povojnega evropskega življenja zaključuje Abesinija, zaključek druge je nakazal razvoj čehoslovaškega vprašanja, tretjo pa vsaj v obrisih pokazal sestanek Führerja in kanclerja Adolfa Hitlerja ter angleškega ministerskega predsednika Chamberlaina v Berchtesgadnu, Gordersbergu in nato v Münchnu. S tem se tretjič potrjuje izrek nekega angleškega državnika, da vodijo svet ideje, uravnavajo pa ga prilike realne politike, računajoče zgolj za dejstvo.

Ob koncu svetovne vojne je zamisel ameriškega predsednika Wilsona o enakopravnosti in samoodločbi narodov rodila Zvezo narodov. Zveza bi naj bila mednarodna ustanova, ki bi na podlagi sklenjenih in podpisanih mirovnihih pogodb ter svojega statuta varovala evropski mir. Samo v prvem začetku je bil videz, da bo ta povojna pridobitev dober mirovni instrument. Vsakoletna zasedanja Zveze narodov so izprva vzbujala vseobče zanimanje in splošno pozornost, države so se dobesedno pulile za čast njenega izrednega članstva, ugled ženevske institucije je vzbujal slutnje uresničene evropske narodne družine. Pozornim opazovalcem pa od vsega začetka ni ušlo, da se vrši za kulisami dostojanstvenih zasedanj zastopnikov evropskih držav ostra diplomatska borba za pravo vodstvo v Zvezi narodov. Enakopravnost in samoodločba narodov sta ostali lepa teorija, v resnici pa je izpolnjeval Zvezo narodov boj za premoč in nadvlado in ostal prava gonilna sila mednarodnega življenja tudi izven ženevske institucije. Komaj so krasno novo palačo Zveze narodov ob Ženevskem jezeru dogradili in opremili, že se je najavila prva velika kriza: Abesinija. Dejstvo samo, da se ta spor za kos afrikanke zemlje ni rešil mirnim potom v razpravah, že pomeni smrtni udarec mednarodni ustanovi. Zaporedni izstopi držav članic iz Zveze so ta udarec le ponazorili v žarki luči.

Težišče mednarodnega življenja se je po Abesiniji razdelilo na dve meddržavni skupini. Ti dve skupini sta bili manj delo diplomatskih omizij, kakor pa čisto narurna življenjska postava. Evropa se je ob izjalovljenem prvem poizkusu hotela braniti pač na drugi način. Takole so zapisali mednarodni listi: zapadne sile so se zarekle za demokracijo in bolj ali manj očitno ljubkujejo s sovjetsko Rusijo, Nemčija in Italija ter Japonska pa so se izrekle za svojo nacionalno čast in nacionalno korist. Prej v Zvezi narodov prtajena borba je bila postavljena na evropski oder in ni manjkalo črnogledov, ki so napovedovali skorajšnji oboroženi spopad obeh taborov. Medtem ko je bolnik ob ženevskem jezeru hiral in životaril, se je v Evropi razvijala ostra diplomatska borba, kateri je dajalo odkrito pripravljane evropske revolucije od sovjetske strani poseben značaj. Termometer evropskega ozračja v tem času je postala Španija. Meščanska vojna v španski deželi še ni zaključena, ko dozor Čehoslovaška. Slednja je bila po številu svojih narodnosti pravo zrcalo evropskih prilik. Kot je v svojem času odpovedala za Evropo Zveza narodov, je morala sedaj odpovedati Čehoslovaška kot državni okvir šestih večjih narodnosti. Društvo narodov se je bilo razbolelo ob gospodarskih sankcijah v prilog Abesiniji, preostala je samo še izbira, ali se žrtvuje Zveza narodov ali Evropa vrže v vojno. Do pičice isto se je dogodilo sedaj ob Čehoslovaški. V izbiri med vojno ali žrtvijo dveh nasprotnih taborov so zapadne sile volile drugo.

Nujno se sedaj nakazujejo obrisi novega mednarodnega razvoja. O priliki sestanka vladnih šefov štirih evropskih velesil sta se poglavar Nemčije in vodja britanskega imperija razgovarjala še sama in skupno izrazila željo, naj bi se spori njunih držav odslej urejevali mirnim potom in bi s porazumom dveh najmočnejših evropskih držav bil zajamčen evropski mir. Z drugimi besedami: Društvo narodov se je bilo izjalovilo, ker teorija mednarodne družine ni odgovarjala praktičnemu udeleževanju Zveze oziroma njenih članic; nato sta se v prosti diplomatski tekmi ustvarjala dva nasprotna si evropska tabora in vedno bolj motila in ogrožala sožitje v Evropi; evropski mir naj sedaj zajamči sporazum štirih velesil Anglije, Nemčije, Francije in Italije. Praktično gre pri tem za izmenjavo misli štirih vodilnih državnikov. Ne-

kam veselo so evropski listi izza sestanka v Münchnu poročali, kako enostavni so razgovori v ožjem krogu, brez volitev predsednika in drugih sličnih formalnostih. Nek dunajski list je celo že zapisal, kako naj se bodoče mednarodno življenje razvija: Anglija in Francija naj bi posvetili svojo veliko brigo prekomorski posesti, Italija naj si zasigura Sredozemlje, Nemčija posveti ureditvi Evrope. Temu načrtu pritrjuje

nedvomno Anglija. V nekem poljskem listu bemo pobudo, naj bi Poljska postala srednica med malimi evropskimi državami in Nemčijo. Ta nasvet bo nemara ugodno odjeknil v nekaterih manjših državah in morda našel tudi pritriljstvo s Poljsko povezane Nemčije. Novi načrti mednarodnega sožitja v novem razdobju se torej že pojavljajo in kmalu bomo zamogli o njih zapisati še kaj več.

Na razvalinah stare se je rodila nova Čehoslovaška

Odmev monakovskega sporazuma tudi v minulem tednu ni utihnil. A že se na razvalinah stare čehoslovaške države kažejo obrisi nove Čehoslovaške, katere postanek pozdravlja Nemčija in ves ostali svet. Sledimo v naslednjem zgodovinskem razvoju minulega tedna.

Nemčija je zasedla ozemlje sudetskih Nemcev. Predaja nemškega ozemlja Čehoslovaške, razdeljenega v štiri pasove, se je izvršila v polnem redu. Führer in kancler Hitler je zvest svoji berlinski izjavi na čelu vojaških formacij prestopil državno mejo. V Eger-ju so mu vročili listino izza Wallensteinove dobe, ko je bilo mesto pridruženo češkimi deželam in je bila zapisana kraljevska beseda: „Vedite, ko dosežemo moč, ki nam po pravici pripada, vas bomo skušali spet odrešiti.“ Führer sam je v svojih pozdravnih govorih med drugim dejal: „Ta dežela ne bo več nikdar odtrgana od rajha. Veliko Nemčijo varujeta nemški ščit in nemški meč!“ Nemško ljudstvo Sudetov je kanclerja ter njegove vojake burno pozdravljalo. Nemška vlada je hkrati započela velikopotezno pomožno akcijo. — Razmejitve med obema državama se končno veljavno uredi med zastopniki obeh držav.

Madžarska predlaga svoje zahteve. Po vzorcu nemških in poljskih zahtev je terjala budimpeštanska vlada, naj Čehoslovaška osvobodi politične kaznjence, odpusti madžarske vojake, preda dvoje obmejnih krajev in nato izprazni ozemlje, poselje-

Prva pomoč sudetskim Nemcem. Zimska pomožna akcija je prihitela sudetskim Nemcem v dneh zasedbe takoj na pomoč. V posameznih krajih je bilo razdeljenih 173 vojaških kuhinj. Živil je bilo razdeljenih 5.760.000 kg in vrhutega še 180.000 kg krompirja. Nadalje so sudetski Nemci dobili 511.730 moških oblek, 708.000 spodnjega perila, 384.000 nogavic in čevljev, 609.000 ženskih oblek, 1.226.000 komadov ženskega perila, 877.000 ženskih nogavic in čevljev, 379.014 deških oblačil, 292.028 deških nogavic in čevljev, 172.000 dekliških oblačil, 301.000 spodnjega perila in 142.000 dekliških nogavic in čevljev.

Sudetska mesta, ki pripadajo odslej Nemčiji. Po monakovskem sporazumu je dobila Nemčija sledeča večja mesta v Sudetih: Aussig (Ustie) s 44.000 prebivalci, Gablonz (Jablonec) s 34.000, Komotau (Chomutov) s 33.000, Eger s 32.000, Karlsbad (Karovy Vary) s 24.000, Jägerndorf (Krnov) s 23.000, Asch (Aš) s 23.000, Tepliz-Schönau (Teplice-Šanov) s 31.000 prebivalci, Znaim (Znojmo), Krumau (Krumlov) itd. Večja mesta ostanejo v novi Čehoslovaški: Praga z 920.000, Brno s 280 tisoči, Moravska Ostrava 130.000, Bratislava 130 tisoč, Plzenj 120.000, Olomouc 70.000, Češke Budjevice 50.000 prebivalcev. Okrnjena Čehoslovaška bo imela okroglo 12 milijonov prebivalcev, približno toliko, kolikor jih je imela ob svoji ustanovitvi leta 1918.

Kako so zasedali Poljaki. Ko je Poljska dosegla pristanek praške vlade na svoj ultimatum, je vrhovni komandant poljske vojske maršal Rydz-Smigly dal povelje, naj poljske čete zasedejo tješinsko ozemlje. Pod vodstvom generala Bortonskega so poljske čete vkorakale v Tješin in prešle čez reko Olšo. Poljsko prebivalstvo je sprejemalo vojaštvo z velikim navdušenjem. Vojska je zasedla ozemlje okoli Tješina v širini 18 km, medtem ko se je češka vojska v redu umikala in je češko uradništvo predajalo ozemlje poljski

upravi. Z 10. oktobrom so Poljaki zasedli še okrajja Tješin in Frystat. Varšavska vlada je po zasedbi izjavila, da nima sedaj s Čehoslovaško nobenih spornih zadev več in ji bo služila v prijateljstvu.

Slovaki so dosegli dalekosežno narodno samostojnost. 6. oktobra je slovaška ljudska stranka sporazumno z ostalimi slovaškimi strankami izročila Pragi spomenico s svojimi zahtevami. Dosežen je bil sporazum. Odslej sta češki in slovaški narod povezana po državnih mejah, po državnem prezidentu, skupni zunanji in finančni politiki. Slovaki imajo v Bratislavi svojo narodno vlado, kateri predseduje naslednik Andreja Hlinke dr. Tiso. Nova vlada upravlja izvzemši navedenih vsa področja slovaškega javnega življenja. V čehoslovaški vojski tvorijo Slovaki svoje čete z lastnim častniškim zborom in slovaškim poveljem. — Doseženi sporazum je prehitel madžarsko-poljske težnje za delitvijo slovaške zemlje.

Prezident dr. Beneš je odstopil. Medtem so se izvršile v Pragi nekatere važne preosnove. Prezident dr. Beneš je odložil svoje mesto, ker ni hotel postati ovira za razvoj, kateremu se mora prilagoditi nova država. V posebni poslanici se je odstopivši državni šef v prisrčnih besedah poslovil od svojih državljanov. Prezidentske funkcije je začasno sprejel ministrski predsednik general Sirovy, v doglednih dneh bosta poslanska zbornica in senat volila novega prezidenta nove Čehoslovaške.

Sv. oče blagoslavlja novo Čehoslovaško. Sv. oče Pij XI. je minuli teden sprejel čehoslovaškega poslanika v Vatikanu. V razgovoru je poudaril, da je čehoslovaška država doprinesla veliko žrtev za človeštvo in idejo miru. V tej zvezi je poglavar Cerkve omenil zadnji govor predsednika praške vlade generala Syrovega, v katerem je izjavil, da je Čehoslovaška na žrtev pripravljena. Sv. oče je nato poslal novi čehoslovaški državi svoj blagoslov.

Jugoslavija v novem položaju. Glavno glasilo jugoslovanske radikalne zajednice, „Samouprava“, je priobčilo v eni zadnjih številčk članek o novem mednarodnem položaju. Članek naglašja, da Jugoslavija ni niti nasprotnica demokracije niti avtoritarnih držav. Jugoslavije ničesar ne loči od Velike Britanije ali francoske republike. Z obema je Jugoslavija v najboljših odnošajih ter prijateljstvu. Ne zapira pa oči pred dejstvom, da meji na dve velesili, s katerima jo vežejo dalekosežni gospodarski interesi. S tema sosedama Jugoslavija nima nobenega političnega spora in hoče torej tudi z njima živeti v prijateljskih in lojalnih odnošajih. Tako ji narekujejo njeni interesi. Vsaka druga jugoslovanska politika ne bi odgovarjala državnim koristim, marveč potrebam nekoga tretjega.

Francija prizna italijanski imperij. Monakovski sporazum rodi svoje sadove. Francoska vlada je sklenila, da se sporazume z Italijo in prizna italijanski imperij. Imenovan je novi veleposlanik Francije na italijanskem dvoru in je bil akreditiran pri italijanskem kralju in cesarju Abesinije. S tem je Francija uravnala kočljivo abesinsko zadevo s svoje strani. Pričakuje se, da bo Italija

odgovorila z imenovanjem svojega veleposlanika v Parizu.

V Londonu po monakovskem sporazumu. Angleška spodnja in gornja zbornica sta se minuli teden bavili z novonastalim položajem v Evropi. V spodnji zbornici je podal poročilo in branil vladno stališče Chamberlain, v gornji pa zunanji minister lord Halifax. Chamberlain je naglasil angleško čustvovanje z malim, a viteškim čehoslovaškim narodom, ki je doprinesel največjo žrtev na mirovni oltar. „Čehoslovaški narod je drželn občudovanja vsega angleškega naroda, ki mu izraža zasluženost spoštovanje zaradi dostojanstvene in edinstvene discipliniranosti. Štiri velesile so se v Monakovem sporazumele za mir in ne bi bilo pravilno, če bi se iz čustvenih razlogov do Čehoslovaške odločili proti miru,“ tako je poudaril ministrski predsednik. Še je navajal, da bo Anglija dovolila novi Čehoslovaški 30 milijonov funtov posojila za organizacijo novega državnega telesa. Chamberlain je nato izrekel zahvalo kanclerju Hitlerju in Mussoliniju, ki sta dopinesla s svoje strani, da je bil ohranjen evropski mir. Ob koncu je poudaril, da se bo Anglija oboroževala tudi v bodoče, ker je mogoče govoriti o razoroževanju samo ob pristanku in sodelovanju vseh narodov. — Stališče opozicije sta tolmačila odstopivši mornariški minister Duff Cooper in bivši minister Eden, ki sta grajala vlado, da ni pritegnila k razgovoru s sovjetske Rusije in prizadeje Čehoslovaške. Zbornica je nato izglasovala zaupnico Chamberlainovi vladi.

Kitajska žena brani svojo domovino. Po prizadevanju žene maršala Čangkajšeka se kitajsko ženstvo smotrno pripravlja za obrambo domovine. Žene izdelujejo uniforme in perilo za vojaške, strežejo ranjencem, nosijo glavno težo tovarniškega in kmetijskega dela, strežejo otrokom beguncev ter opravljajo vsa civilna dela, ki so doslej bila v rokah kitajskih moških. V boje kitajska žena zaenkrat ne posega, a je pripravljena tudi nato, da kedaj prevzame iz moških rok orožje in še na ta način brani svobodo svoje domovine.

Ostala politika. Po dosedanjih vesteh se bodo v decembru vršile v Jugoslaviji volitve v narodno skupščino. Pričakuje se tudi vstop Hrvatov v vlado. — Povodom bivanja ministra za gospodarstvo Funka v Beogradu je bil ustanovljen nemško-jugoslovanski gospodarski odbor, ki bo trajno zasedal. V Beogradu je bival nemški delovni minister dr. Ley. — Švica je uvedla iz strahu pred židi vizum za nearijce. — Po računih neke ameriške agencije znašajo stroški mobilizacije minulega tedna velesile okroglo 2 milijardi mark. Po sporazumu v Monakovem je bila v vseh državah odrejena demobilizacija. — Angleška kraljevska dvojica se je vrnila na počitnice. — V Angliji je narastlo število brezposelnih na domala 2 milijona oseb. — Po nekaterih vesteh se nahaja v od Poljakov zasedenem ozemlju v Tješinu nad 100.000 Čehov. — Tudi Turčija se boji židov in je odredila kontrolo potnih listov. — Drugi Mussolinijev sin Bruno se je zaročil z hčerko prvega fašističnega finančnega ministra. — V Kairu se je pričel vsearabski kongres, ki se bo svečano izjavil proti povratku židov v Palestino. — Japonska izstopi iz Zveze narodov. Kitajski Hankov oblega 200.000 japonskih vojakov. — O maršalu Blücherju, poveljniku sovjetske vojske na vzhodu, sodijo, da je padel pri Stalinu v nemilost. Prezident sovjetske narodne banke Grečanikov je bil aretiran. —

V Ameriki so se po sklenjenem monakovskem sporazumu vršile zahvalne božje službe.

Beseda o tihi, mali sreči.

Veliki čas je tako prinesel, da radi sanjamo o veliki sreči. Knjiga nam o njej pripoveduje, ljudje iz velikega sveta tam zunaj nam o njej govorijo, na filmskem platnu se nam prikazuje, iz listov in po radio-valovih jo hočemo zajemati, še sami si jo često slikamo — srečo v kopici, ob bogastvu in slavi. Ne vemo, kako malo ljudi je rojenih za veliko in izredno srečo. Ne zavedamo se, da zamorejo veliko srečo nositi le prerediti. V človeku pa je tako: čim manj si rojen za veliko in izredno nekje na svetovni pozornici, tem silnejša je v tebi težnja za tem nedosegljivim in za tvoje mišljenje in čustvovanje morda škodljivim. Tako živiš v neprestanem pričakovanju nečesa velikega in naj si je to veliko samo tvoja srečka v loteriji. Povem ti na uho: da bi nepričakovano zadel milijon, večja verjetnost je, da ne bi bil srečen prej, dokler se nisi povrnil nazaj v malo in navidez neznatno življenje. Kajti ne samo trpljenje in nesreča, tudi trajna sreča v slavi ali bogastvu mori in uničuje človeško nravo in biča občutljive živce do neznanosti. V naši naravi je namreč zakon, da smo bolj rojeni za malo, tiho srečo in so le redki izbrani za veliki kos življenja.

Novoporočencem želimo sreče. Ob velikih praznikih si voščimo sreče. Godovnikom čestitamo in želimo sreče. Onim, ki srečajo Abrahama v visoki svoji starosti, želimo še mnogo sreče v mnogih letih. A tako poredko si pri tem voščimo ono tiho, zmerno in skromno srečo, za katero je rojeno naše srce. Saj naše srce ni samo slučajno tako majhno in borno, da bi ga lahko nosili v svoji dlani.

Tudi najpreprostejše življenje ima svojo sončno stran. Tudi v življenju se povsod menjava senca s soncem, dan z nočjo. Le oko bodi odprto za sonce in svetlobo v življenju. Dostikrat grešimo že takoj v začetku, ker smo s svojim življenjem že vnaprej nezadovoljni, naš stan in poklic nas ne zadovoljujeta, vsakdanje naše delo nas utruja in jezi. Iz svoje malenkostnosti rušimo veselje in srečo že vnaprej. Kot cigani pogledujemo drugam, zremo skozi tuja okna, stikamo po skledi drugih, krademo srečo sosedom. Namesto miru in veselja napolnjujeta naše srce le zavist in nevoščljivost. Pošljamo svoje borno srce vedno spet v tujino iskat zadovoljstva in mu nočemo privoščiti koščka domovine in njegovega domačega ognjišča. Brezdomovinska srca pa vpijejo in kričijo, trepetajo in /^{no} kot ljudje brez domovine.

Naj vam pokažem kos male in tihe sreče? Pojdimo na borno našo kmetijo, kjer imajo komaj črna kruha za vsaki dan. Dom res ni udoben, trdo sedeš na stole, trdo odrežes kos od hleba, še žlica je težka, okna so bres zaves, radio-aparata ni, izbire v družinski knjižnici ni in še manj na kmečkem jedilnem listu. Hlev ni podoben mestnemu salonu in ni parfumiran po vzorcu mestnih dvoran. Zemlja na vrtu in njivah te lahko umaže in novooblečen se te težko prerineš brez prahu in madežev. A ta dom je lahko snažen in čeden, njegov kruh dober, jedanja tečna, sobe polne sonca in zraka, na polici hrane za duha in srce v par izbranih knjigah, z vrta se v zgodnje jutro že čuje najbolj izbrani koncert, živina v hlevu diha samo zdravje in življenje, vrt in njiva še v molku pridiguje. Samo ljudi v tem domu pogledaj in z njihovih oči boš bral resnico, da so tod doma. Ob vsem znojno in trpljenju, kljub neznanosti in skromnosti kmeč-

kega doma in življenja je pogled domačih svetel, njihova beseda topla, njihova kretnja umerjeno lepa. In še je lepote in veselja v revnih domovih, samo če ljudje iščejo pravo srečo tam, kjer je.

Pojdi z menoj v rokodelsko družinico! Od jutra do večera gara oče čevljar, ni rednega zaslužka in zato je krajec kruha trd in majhen. Pa domačija njegova se konča že z malim vrtičkom ob hiši. A pogled! S kolikim spoštovanjem obdaja mojster svoje delo, vsek čevljar mu je umetnina, vsako njegovo orodje dragocen instrument. Nekam zamaknjena stopica mlada gospodinja ob svojih malih gredicah, nekam ubrano se obrača v svoji ozki kuhinji. Od povsod veje domačnost in toplota. Ker pač pogledi njuni ne uhajajo ven v tuji svet in naj si je ta svet tudi samo bahava gostilna sredi vasi. Ker si pač iščeta sreče ob domačem ognjišču, v svojih srcih. Malo, tiho srečo je tako lahko najti in četudi jo iščeš v malem rokodelčevem domu, v obrtnikovi družini, v preprosti delavčevi kočici.

Naš veliki Slomšek je v prisrčni pesmici zapel o veselju, ki ga je po dolgem iskanju našel na vaški ledini med nedolžnimi otroci. V tej svoji pesmici veliki učitelj in vzgojitelj Slovencev gotovo ni hotel zapeti sentimentalne romance o minulih mladostnih letih. To je hotel povedati: išči srečo s preprosto, otroško dušo, s svojim malim, nedolžnim srcem! Išči jo tam, kjer je! V družini, v poklicu, v vasi, v občevarstvu s sosedi, v svojem okolišju. Išči jo v preprostem delu, v trenutkih vsakdanjosti, v delavnih! Išči jo s čarobno palico vesele vernosti, da se ti odpre in neizmerno te bo osrečila!

A. H.

Domače novice

Resnična zgodbica iz Roža

Lizika, hčerka ubožnih starišev, hodi v 1. razred ljudske šole. Ker je zelo kratkovidna, je učiteljica že večkrat poslala po otroku glas starišem, naj ji oskrbe naočnike. Toda vselej brez uspeha.

Nekega dne pa opazi učiteljica, da sedi dekle ponosno na svojem prostoru z očali na nosu.

„No, to je pa lepo,“ pravi učiteljica, „zdaj boš pa razločno videla na tablo.“

„Mhm,“ pravi Lizika in nič več. Ko ji učiteljica narekuje berilo, se začne jecljanje, da je joj.

„Kaj, ti neumna punca, tudi sedaj ne znaš brati?“ zakriči učiteljica osorno. Lizika bruhne v jok, nakar se oglasi sosedova Barbka: „Saj so ji očala posodili samo babica in babica sama ne znajo brati!“

Še enkrat opozarjamo, da razdeljujejo naš časopis z oktobrom poštni uradi na podlagi seznamov naročnikov, ki so bili izdelani v naši upravi. Kdor torej lista ni dobil ali ga prepozno dobiva, naj reklamira pri poštnem uradu. Seve je računati s tem, da bodo začetno pri razdeljevanju nekatere težave in bo treba torej nekoliko potrpljenja. V slučaju brezuspešnih reklamacij naj javijo naročniki točne podatke upravi, ki bo takoj posredovala.

Zadnja številka našega lista zasežena! Dunajski varnostni nadzornik je v predcenzuri zasegel uvodnik zadnje številke z naslovom „Heim ins Reich“. Ekspedit celotne naklade je bil v tiskarni zadržan. Uredništvo je pristojnemu ce-

Podlistek

Jack London:

P. Holecšek:

Klic divjine.

(24. nadaljevanje.)

Ko mu Buk ni sledil, se je volk vrnil k njemu in ga začel ovohavati okoli smrčka, češ pojdi z menoj! Ali Buk mu je obrnil hrbet in jo ubral nazaj. Uro daleč je tekel njegov divji brat za njim in milo cvilil. Nato je sédel, dvignil gobec proti nebu in žalostno zatulil. Buk ga je še dolgo slišal, dokler se ni tuljenje izgubilo v daljavi.

Janez Tornten je pravkar sedel pred kočjo in obedoval, ko je pridivil Buk, skočil proti njemu in se mu začel tako burno dobrikati, da bi ga bil skoro prevrnil. Grizel ga je po rokah, lizal po vsem obrazu, se mu stiskal k nogam in se sploh vedel, kakor da bi bil ob pamet. Nato se dva dni in dve noči ni ganil od gospodarja; bil mu je neprestano za petami, opazoval ga je pri jedi in pri delu in sedel kraj njegovega ležišča vso dolgo noč. Ali tretji dan se je oglašil klic iz gozda še krepkeje kakor kdaj poprej. Polotil se ga je nemir, ki ga ni mogel brzdati; mislil je na divjega brata in na tek po sončni deželi za temnimi gozdovi. Spet je ušel iz tabora, a zdaj ni bilo volka od nikoder in tudi njegovega žalostnega glasu ni slišal nič več, naj je še tako napeto poslušal.

Odslej je prebil marsikatero noč zunaj in včasih ga ni bilo po več dni v tabor. Nekoč je celó spet

prišel v deželo, kjer so tekle srebrne reke. Tam se je potikal teden dni in iskal brez uspeha sledov divjega brata, lovil v rekah losose in gonil v gozdovih divjačino; lotil se je celó črnega medveda, ki so ga bili moskiti oslepili, in ga po hudem boju umoril. Dva dni pozneje se je vrnil k mrhovini in našel pri njej tolpo severnih lisic, ki so se trgale za ostanke plena; razpršil jih je ko pleve — dve pa sta ostali na mestu in nista nikdar več ropali.

Zdaj ga je začelo vedno bolj žejati po krvi. Postajal je ošaben volk, zver, ki napada in mori, ki se hrani z živim mesom; vse, kar je živelo, je bilo njegovo po volčji pravici, pravici močnejšega. Da ni imel belih prog na smrčku in bele lise na prsih, bi ga bili kaj lahko šteli za velikanskega volka. Njegov gobec je bil celó daljši, kakor je volčji, in glava, sicer nekoliko širša, je bila volčji zelo podobna.

Tudi njegova prekanjenost je bila volčja; z njo je družil še razumnost očeta bernardinca in matere ovčarke in pa vse skušnje, ki mu jih je dala trda življenjska šola. Znal je naglo preudariti in naglo ravnati; v tem je daleč prekašal druge pse. Opazil je kretinjo ali zaslišal šum in v istem trenutku tudi že storil, kar je bilo potrebno, preden bi bil drug pes sploh kaj videl ali slišal. Mišice je imel trde kot jeklo, pri tem pa tako lahke in gibljive kakor najtanjša jeklena peresa. Bilo ga je samo življenje, sama moč.

„Takega psa še ni bilo na svetu in ga tudi ne bo,“ je menil neki dan Janez Tornten, ko je gledal za Bukom, ki je počasi stopal iz tabora proti gozdu.

„Res ga ni. Ko ga je Bog ulil, je razbil vzorec,“ je dejal Peter.

„Da, pri moji veri, tako je,“ je pritrdil Ivan.

Videli so ga, ko je šel iz tabora, ali videli niso, kako strašno se je izpremenil, ko ga je objela gozdna samota. Nič več ni stopal mirno in moško kakor poprej, ampak postal je divja zver, ki se je kradla neslišno ko senca skozi gozd. Vsak kamen, vsak najmanjši grmič je znal izkoristiti in se za njim skriti; plazil se je po trebuhu liki kača in se prav tako znal pognati in vreči na plen. Zasačil je kunca v spanju in ga umoril; ujel je purana, če je le za trenutek prepozno pomislil na rešitev. Lovil je ribe v tekoči vodi in prežal na bobra, gradečega si v reki nasip. Toda moril je le tedaj, kadar je bil lačen; zakaj čislal je najbolj hrano, ki si jo je ulovil. Včasih se je pokazal velikega šaljivca. Ujel si je drobno ververico, ji ponagajal in jo poplašil, nato pa izpustil, da je glasno zmerjaje zbežala na drevo.

Ko se je bližal konec leta, so potovale črede losov z gorá, da prebijejo zimo v niže ležečih, manj mrzlih dolinah. Buk je večkrat raztrgal mladica, ali srce mu je hrepenelo po boju z večjim, nevarnejšim nasprotnikom. Nekega dne je v ravnem jutru naletel nanj. Čreda kakih dvajsetih losov se mu je približala od reke in vodil jih je krepak lopatar. Bil je zelo divji in gotovo šest čevljev visok; torej je bil nevaren nasprotnik, kot si ga je Buk le mogel zaželeti.

(Dalje sledi.)

lovškemu varnostnemu nadzorniku g. dr. Weimann-u takoj pojasnilo osnovne misli inkriminiranega uvodnika ter dobilo zagotovilo, da vodja deželne tajne policije ne nasprotuje priobčitvi, a so za končno veljavno dovoljenje pristojne oblasti na Dunaju in v Berlinu. Nato je uredništvo z ozirom na svoje naročnike takoj priredilo drugo izdajo iste številke z drugim uvodnikom, dostavitev pa se je iz tehničnih razlogov seve morala zakasniti. Računamo z naklonjenostjo svojih prijateljev, ki nam zamude ne bodo zamerili. Ob ugodni rešitvi nerešene prošnje priobčimo zaseženi uvodnik v eni naslednjih številkih.

Ali je to mogoče? Pišejo nam: Nedavno je bival v Medgorjah slovenski fant s svojim prijateljem. Grede srečata moža, ki je bil po njunem mnenju gostilničar. Eden fantov pozdravi moža s slovenskim pozdravom „Dobro jutro!“. Mož, ki je hkrati — kakor sta fanta pozneje izvedela — krajevni vodja nar. soc. stranke, je odzdravil z „Heil Hitler!“. Fanta sta nato mirno odhajala in je izgledalo, da je vse v redu. Kar se pri enem obeh javi orožnik in pove, da je obtožen radi „Aergernis-erregung“ ter zapiše vse potrebne podatke. Doda še, da je dotični gostilničar Nemeč, ter je slovenski pozdrav smatral za izzivanje. Očividno torej ni navajen, da bi se na Medgorjah pozdravljalo slovensko.

H prometnim nesrečam. V zadnjem času se prometne nesreče množijo. Delno je to v zvezi s povečanim motornim prometom, mnogo pa je kriva tudi nepredvidnost vozačev in pešcev. Narastli promet po naših deželnih cestah zahteva, da so si vsi, oni na vozeh, kolesih in oni peš, glede predpisov vožnje, umikanja, dohitevanja i. dr. na jasnem. Predpisi so jasni in enotni in smo jih priobčili tudi v našem tedniku. V ostalem pa velja: na vozu ali peš, vsikdar bodi previden in žrtvuj rajši minuto in dve več, kakor pa da zdrinjaš v nesrečo!

Kolekovanje računov odpravljeno. Finančni minister je odredil, da trgovcem in obrtnikom ni treba več kolekovati njihovih računov. Odredba je stopila v veljavo 1. oktobra in so jo gospodarski krogi toplo pozdravili.

Denar je delal. (Keutschach—Hodiše.) 29letni Anton K. iz Rjavca pri Hodišah je pravi dr. Vseznal. Koše dela, ure popravlja, ključavnice poravnava, še pri mehkih se razume. V letošnjem poletju mu je brčkone postalo dolg čas, pa se je lotil posebnega dela: vlijl je marko prav po vzorcu one, ki jo dobiš v trgovini ali gostilni. Nekoga poznega večera je poizkusil svojo srečo ter je marko v gostilni zamenjal za tobak. Gladko je šlo, nihče mu denarja ni oporekal. Pa se je oju-načil in je drugič napravil tudi že novca za pet mark, seve narejen v njegovi banki. Njegov denar pa se je kmalu začel nekam sumljivo svetlikati, v roke dobi novca orožnik in poizve za pravim v Celovcu. Začeli so nato iskati ponarjevalca denarja in zvitoviča iz Hodiš kmalu prišli. Pred sodnikom ni ničesar tajil, le navajal je, da ga takole „hantiranje“ veseli in je bil radoveden, če bo svoj denar zamogel spraviti do moža. Sodili so ga milo, dobil je šest mesecev zapora.

Izpred podgorske kapelice. (Maria Elend—Podgorje.) Že je šest mesecev, odkar smo izgubili č. g. župnika Franca Vuka, ki so morali našo faro zapustiti in se sedaj nahajajo v Borljah ob Zili. Za farnega administratorja je bil imenovan č. g. Kutej Anton iz Globasnice. — Letošnji Gospojnici sta privabili nenavadno mnogo ljudstva k nam, oziroma k starodavni romarski cerkvi Matere božje. Posebno na Veliko Gospojnico je bilo vreme prav ugodno in se je kar trlo ljudi v cerkvi, na sejmišču in v gostilnah. Gostilničarji so prodali vso pijačo in jedačo. Razveseljivo je, da tudi lična podgorska kapelica še ni docela osamljena. Kadar se v njej daruje sv. maša, je še vedno lepa udeležba. — Novo, veliko carinarnico dobimo. Gradijo jo pri kolodvoru in bo razdeljena v tri poslopja. — Najbolj pa bomo Podgorjanci veseli vodovoda, katerega so začeli graditi. Doslej so imele Podgorje samo studence z boljšo ali slabšo vodo. Zankrat pripravljajo nad progo pod Rutami vodni rezervoar. Posestniki se nekoliko bojijo stroškov. Upati je, da ne bodo previsoki. — V Št. Ožboltu je umrla 93letna Ana Mlečnik, pd. Jurčeva mati. Bila je najstarejša oseba v fari. Šest let že ni zapustila postelje in je težko trpljenje junaško prenašala. N. p. v m.

St. Egyden—Št. Ilj nad Dravo. Imamo sicer mnogo novic izza zadnjega dopisa, a se bomo izožili samo na nekatere. — Naš dosedanji nadučitelj g. Fister je stopil v zaslužni pokoj. Baje ga namerava preživeti v Celovcu. Na njegovo mesto je bil imenovan dosedanji učitelj na šentjakovski šoli g. Apoloner. Nadamo se, da bo dober vzgojitelj naše mladine. — Nanovo so popravili zanemarjeno cesto od Drave preko Št. Ilja v Škofiče. To cesto so pred glasovanjem zgradili Jugoslovani in nas povezuje z Vrbskim jezerom ter cesto v Celovec. Mnogo se tudi namiguje, da bodo končno res začeli graditi že tolikrat omenjeni most čez Dravo. Most bi bil pod Humcem,

kjer je sedani brod. Izredno smo veseli celoletnega avto-prometa iz Celovca preko Bilčovsa in Št. Ilja v Vrbo. Doslej je avto vozil samo v poletju. Tako preko zime ne bomo več „zaplankani“. — Umrla je 79letna Potočnikova stara mati iz Loč. Pred leti že je bolehal na vodenici, a na začudenje vseh nenadno popolnoma okrevala. Sedaj pa jo je obšla nova slabost in ji je podlegla. Bila je dobrega značaja in vesele narave. Večni ji mir!

Smrtna nesreča. (Sternberg—Strmec.) Majričevo družino v Trnovljah je zadela huda nesreča. Mladi gospodar je bil zaposlen v nemški Beli nad Beljakom. Dne 29. t. m. se je na kolesu vračal od dela domov. Pri Grabljarju pod Hovčami privozi za njim vojaški avto. Četudi je kolesar vozil na pravi strani, zadene avto vanj, ga vrže k tlom in povozi. Nesrečnemu možu so kolesa zlomila tilnik in zdrobila nogo. V par minutah je izdihnil. Rajni zapuščča ženo s 3 malimi otroci. V nedeljo 2. oktobra se je vršil pogreb, katerega se je udeležilo v številni množici žalujočih posebno veliko mož. Pogrebne obrede je izvršil rajnega svak preč. g. župnik Petrič Ivan iz Št. Ilja. Ob pogledu na nenadno osirotele male in vdovo ni ostalo nobeno oko suho. Majričevi družini izrekamo naše toplo sočutje.

Še druga prometna nesreča. (Fürnitz—Brnca.) Dne 3. oktobra sta se ponesrečila na kolesih delavka Marija Kandut in delavec Janez Anderwald iz Štebna. Anderwald je privozil po cesti iz Mlinar in ob križišču državne ceste zadel ob Kandutovo, ki je privozila po klancu z Vetrovega. Pri padcu se je Kandutova hudo poškodovala in so jo morali takoj prepeljati v beljaško bolnico. Manjši poškodbe je zadobil Anderwald.

Koroški drobiž. Kakor v prejšnjih letih se bo vršil tudi letos pod vodstvom italijanskega konzulata v Celovcu tečaj za italijanski jezik in italijansko kulturo. Tečaj se prične 17. oktobra. — Meseca septembra je posetilo cesto čez Visoki Klek 57.222 oseb in 15.558 motornih vozil. — Sedem in šestdesetletni Franc Kogelnik je gnaldne 4. oktobra iz Trga v Beljak mladega konja. Na cesti ob Osojskem jezeru se je konj splašil in podrkl Kogelnika na tla ter ga težko poškodoval. — Pristojbine za izstavljanje osebnih listin so se s prvim oktobrom znižale od 67 na 60 pfenigov. — Državna kolonijalna zveza, katere namen je poglobiti smisel in buditi zanimanje za kolonijalno vprašanje, bo prihodnje tedne ustanovila po vsej deželi podružnice. Na čelu državne kolonijalne zveze za Koroško je postavljen dr. Walter Lakomy. — Na Koroškem je bil 10. oktober šole prost. Po šolah so se vršile slovesne plebiscitne obletnice.

Naša prosveta

Smo in živimo!

V Ljubljani, osrčju slovenske kulture, so minule dni priredili razstavo slovenske povojne knjige. Le malokteri od nas za državnimi mejami si jo je mogel ogledati, valovi izrednega kulturnega dogodka pa so butnili še preko Karavank.

„Duša naše slovenske duše je slovenska knjiga.“ tako je zapisal k razstavi ljubljanski „Slovenec“. Posetniki pa so pripovedovali, kako globoko jih je presunil in vzdramil pogled na bogato povojno slovensko književnost in kako silno so ob pestri, številčno in vsebinsko močni slovenski knjigi zadnjega dvajsetletja čutili utrip slovenskega življenja. Razstava je nazorno dokazovala, da se slovenski duševni svet razvija na vse strani, da se po tem razvoju slovenski narod razumsko jekleni in srčno plemeniti. Domala vsaki dan povojne dobe je rodil vsaj en književen proizvod in tako pridral kamen k močnemu zgradbi slovenske narodne kulture. Hkrati je bil slovenski duševni svet odprt kulturnemu žitju izven narodnih meja in si osvajal dobro in plemenito misel naroda-soseda. Še sam je iz svoje obilice in bogastva dajal drugim.

Nam preko državnih meja govori razstava še posebno besedo. Najožje je povezana naša narodna usoda s slovensko knjigo: Zadnja slovenska knjiga med nami — zadnji koroški zavedni Slovenec! Čim bi začel usihati ta čisti potok studenčnice kje v gorovju pred nami, bi začeli usihati koroški gaji ob Zili, Dravi in jezerih. Pa nam se le zdi, da bo tudi iz koroške zemlje še privrel studenec ustvarjajoče slovenske kulture in bo tudi koroški Slovenec še polagal svoj dar na oltar svoje lepe domovine. Tedaj bo bilanca naše narodne tvornosti tostran

Karavank razveseljivejša. V to naj nas dramti klic, ki je na razstavi odpiral knjigo kot angel z veselim oznanilom:

„Beseda je izšla, izšla med nami res!
Slovenska misel, vzpluj, vrzi se do nebes!
Razpni se! Po razponu tvojih kril
bo meril narod čilost svojih sil!“

„Zila“ ali „Zilja“. Od raznih strani nas vprašujejo, kako je s pravopisom imena naše doline pod Dobračem. Do danes oklevamo z odgovorom. Kovači pismene slovenščine so se izjavili za „Ziljo“ in „ziljski“ in se oprli na zgodovinski postanek imena, izhajajočega iz rimske označke „Giulia“. Četudi priznavamo tehtnost njihovega dokaza, se nam predpisani pravopis upira in nelojalni pišemo še naprej „Zila“, „zilski“ in „Zilani“. Neradi bi se namreč odtujili ukoreninjenim inačicam v narčju, ki narekujejo „Zlani“, „zilšči“, „na Zili“ in „pr' Zile“. Svoje trdovratnosti pa ne usiljujemo nikomur in prosimo pristojne gospode jezikoslovce prizanesljivosti.

Spodnje-rožansko okrožje. V nedeljo 16. okt. ob pol 3. uri pop. je pri Tišlarju v Št. Janžu strogo-obvezen sestanek funkcionarjev kulturnih društev spodnjega Roža. Osrednji prosvetni odbor.

Gospodarski vestnik

Dedovanje dednih kmetij.

Najvažnejše poglavje postavbe o uvedbi dednih kmetij je ono o dednem nasledstvu. Naj ga na podlagi postavnih določb v naslednjem razložimo.

Dedno kmetijo deduje ob kmetovi smrti postavni dedič. In sicer pripade dediču cela dedna kmetija, h kateri spadajo zemljišča, poslopja, oprava in oprema, živina, družinske slike in listine, skratka vse, kar se običajno nahaja na kmetiji. Postava predpisuje dedovanje v naslednjem redu:

1. posestnikovi sinovi oziroma sinovi in vnuki umrlega posestnikovega sina.
2. posestnikov oče.
3. posestnikovi bratje oziroma njihovi sinovi in vnuki.
4. posestnikove hčerke oziroma njihovi sinovi in vnuki.
5. posestnikove sestre oziroma njihovi sinovi in vnuki.
6. ženski potomci posestnikovi, v kolikor ne spadajo v red 4.

Dedič mora biti kmetovanja zmožen in vreden. Posestnikovi sorodniki dedujejo v navedenem vrstnem redu. V posameznih vrstnih redih velja pravilo, da deduje oni dedič, ki bi posestvo prevzel po veljavnem običaju. Koder je navada, da prevzame po očetu posestvo najstarejši sin in ima on predpravo pred mlajšimi, je on postavni dedič. Če takega običaja ni, ima najmlajši prednost pred starejšimi. Če je bil umrl posestnik dvakrat ali večkrat poročen in ima sinove iz več zakonov, imajo prednost sinovi prve njegove žene. Očetovi nezakonski otroci, ki so bili legitimirani, sledijo zakonskim otrokom v isti vrsti. Materni nezakonski otroci (legitimirani) pa sledijo pri dedovanju, če zakonskih otrok ni. Adoptiranci ne smejo dedovati. Važna je sledeča postavna točka: Če v času, ko je kmetija postala dedna, posestnik ni imel sinov in moških vnukov, dedujejo kmetijo njegove hčerke in vnukinje pred očetom ali bratom posestnikovi. A ta določba velja samo pri prvem dedovanju.

Če ima oni, ki bi bil postavni dedič dedne kmetije, že svojo dedno kmetijo, kot dedič druge ne pride več v poštev. Če pa vsaj šest tednov po tem, ko je izvedel o svoji pravici dedovanja, sodniji v overovljenem pismu izjavi, da kmetijo prevzame, je dedič on. Postavni dedič dedščino lahko sprejme ali zavrne.

Ako je imel posestnik več dednih kmetij, smejo njegovi dediči v vrstnem redu izbrati vsak po eno kmetijo. Nobeden pa ne sme dobiti dveh kmetij. Svojo odločitev javijo v overovljenem pismu dedni sodniji.

Z dednimi kmetijami posestnik ne sme testamentarično razpolagati. A ta določba velja samo za premoženje, ki tvori dedno kmetijo. Posestnik pa sme določiti dediča izmed svojih sinov in vnukov. Če ni zakonskih sinov in vnukov, sme posestnik s pristankom sodnije za dedne kmetije določiti tudi svojega nezakonskega sina za dediča. Sodnija potrdi njegov sklep po pritrtilu deželnega kmečkega vodje. Na posestnikovo prošnjo sme sodnija za dedne kmetije določiti, da v nujnih slučajih dedujejo hčerke pred posestnikovimi sinovi, vnuki, pred njegovim očetom in njegovimi brati in njihovimi moškimi potomci. Če posestnik nima sinov in vnukov, sme svoje posestvo s pristankom sodišča predati enem postavnih dedičev ne gledena postavni vrstni red dedovanja. Ako postavnih dedičev ni, določi posestnik lahko nesorodnika za dediča, ki pa mora biti kmetovanja zmožen in vreden. V slučaju, da posestnik ničesar ni odločil ali če je določil osebo, ki ni kmetovanja zmožna, določi dediča državni kmečki

vodja, ki mora dati prednost posestnikovemu sorodstvu.

Do petindvajsetega leta starosti postavnega dediča sme po posestnikovem naročilu kmetijo upravljati tudi dedičev oče ali mati. Posestnik sme določiti, da nosi dedič naziv kmetije kot dodatek k svojemu rodbinskemu imenu. Vsa ta določila zadnjih dveh odstavkov pa mora posestnik izraziti v obliki testamenta ali dedne pogodbe.

Dedič dedne kmetije mora nuditi potomcem umrlega posestnika, ki so sodediči ali imajo pravico do postavnega deleža, oskrbo in vzgojo do njihove polnoletnosti. Primerno kmetiji jih mora poklicno izobraziti in ženskim potomcem dati ob ženitvi doto, v kolikor to premoženje kmetije dovoljuje. Če so brez lastne krivde kedaj pozneje v stiski, jim mora dovoliti streho in oskrbo. To velja tudi za posestnikove stariše, če so sodediči ali imajo pravico do postavne dediščine. Posestnikova žena sme zahtevati od dediča oskrbo za vse svoje življenje, če nima svojega premoženja in se je odpovedala svojim pravicom iz dediščine. Ako pride med dedičem in posestnikovimi sorodniki do sporov, odloči sodnja za kmetijsko dedovanje, ki se ozira na to, da se kmetija ohrani zmožna obstoja.

Ako je posestnik zapustil dolgove (hipoteke, vknjižene užitke, razdolžitveno rento itd.), se najprej krijejo iz premoženja, ki ne spada k dedni kmetiji. Preostalo premoženje izven dedne kmetije se razdeli med dediče po civilnem zakoniku. Dedič dedne kmetije deduje od tega premoženja le, če je njegov delež višji od čistega dohodka dedne kmetije. Ako je posestnik zapustil več dednih kmetij, prevzamejo obveznosti napram posestnikovim preostalim dediči v razmerju, ki odgovarja vrednosti njihovih posestev. Isto velja tudi glede dolgov umrlega posestnika.

Opomba: Preostanejo še mnogi, v današnjem odstavku o postavnih določilih dedovanja nomenjeni in zato nepojasnjeni slučajji. Vaznejše rešuje tozadevna odredba, katere danes nismo navajali. Morda spregovorimo o priliki še kaj več o isti snovi.

Krajevni kmečki vodje nosijo v tem času veliko breme in odgovornost. Tolmači morajo biti vse agrarne postavodaje, pomočniki pri razdolžitveni akciji, nastavljanju seznama dednih kmetij, posredniki za razne prošnje, za subvencije itd. S časom bodo skupno z županom in krajevnim vodjem nar. soc. stranke odločevali v mnogih spornih zadevah. — To navajamo, ker se gospodarji dostikrat obračajo na naslov bivše celovške kmetijske zbornice ali na okrajne odbore v zadevah, v katerih so pristojni krajevni kmečki vodje. (Op. ur. Jasno je, da bo uredništvo našega lista v nejasnih zadevah rojakom svetovalo in pojasnjevalo kot doslej.)

Napačno pojmovana akcija za razdolžitve kmetij. Ponekod so kmetje, ki so prijavili svoje dolgove za državno razdolžitve, mnenja, da so odslej rešeni vseh bremen. Celotni davkov in socialnih dajatev ne plačujejo več, češ, saj eksekucija pri meni itak ni mogoča. To je seve prvem napačno. Nasprotno bodo kmetje, ki se trudijo s svojimi obveznostmi napram upnikom in državi, imeli prednost pred nemarneži.

Sadjarstvo bo prišlo v rajhu do veljave. Avstrija bo za stari rajh dobaviteljica sadja, ker je njena zemlja z vremenskimi prilikami vred za sadjarstvo primerna. Zavisi samo od kmetov, v koliko bodo te nove gospodarske nujnosti spoznali. Staro, nerodovito sadje je treba odstraniti. Skoro pri vsaki kmetiji stoji še kaka pokveka, ki vsled svoje starosti in onemoglosti prenaša in hrani sadne škodljivce za ostalo sadno drevje. Mlajše sadje nameravajo podjetni sadjarji ponekod precepljati na boljše vrste. Smotrno se dela na tem, da se določijo vsaki pokrajini ono drevje, ki ji najbolj odgovarja. To hvaležno delo zamorejo sadjarji v veliki meri podpreti, če posvetijo sadjarski panogi posebno v jeseni in vigredi večjo pozornost ko doslej.

Smrekovo skorjo za strojenje je treba prijaviti. Vsi gozdni posestniki, lesna podjetja in strojarne so dobili poziv, naj svoje neprodane količine smrekove skorje, pripravljene za strojenje, nemudoma prijavijo pristojni okrajni tržni organizaciji. Za Koroško veljavna tržna organizacija ima svoj sedež v Solnogradu.

Če govedo slabo prebavlja. Čestokrat živinorejec s skrbjo gleda, kako se njegova živina muči z žrtjem. Posebno se to rado zgodi, kadar spremeni klajo, neredno krmi, poklada premrzla ali prevročna krmila. Tudi izprijena voda, prehlad ali utrujenost zamore biti vzrok prebavnim motnjam. Kako naj si pomagamo? Najboljše zdravilo proti prebavnim motnjam je, če želodec počiva. Odtegnimo živinčetu za 24 ur vso suho krmo ter mu dajmo samo repe ali trave ali pa čisto nič. Ni treba misliti, da bo vsled tega preveč shujšalo. Dobra je tudi pitna voda, kateri smo primešali na

dan po dve žlici mešanice iz 300 gramov Glauberjeve soli in 100 gramov kuhinjske soli. Bolehno živinče naj tudi malo hodi. Kako doženemo prebavne motnje? Na levo lakotnico položimo uho in se prepričamo, da se prvi želodec le malo ali nič ne giblje. Pri tem se živina izkrajja lahko še dobro počuti.

Divji kostanj je dobra krma za pitanje prašičev in ovac, je sredstvo proti driski in za dober tek. Če ga hočemo pokladati, ga moramo speči ali pražiti, da izgubi grenčico in trpkost. Tako postane sladak in okusen. Do 8 in več kg ga smemo pokladati pitalni živini poleg korenja in sena, prašičem ga lahko dajemo postopoma do 3 kg na dan, molznim kravam do 5 kg. Konje je treba šele priučiti na divji kostanj in ga ne smejo dobiti dnevno nad 3 kg.

Nekaj za naš ženski svet. Glicerin ima lastnost, da se navzame duha cvetk, ki jih namočiš v njem. Če imaš cvetke namočene nekaj dni in izvleček precediš, imaš dober domač parfüm. — Perilo lepo pobelimo z vodo, kateri smo primešali plavila, dve žlici močnega špirta in dve žlici svetlega terpentinovnega olja. — Terpentinovno olje v vodi beli porumenelo perilo. — Kani v olje nekaj zrn soli in ne bo postalo žarko. — Stekla nikar ne umivaj na soncu, ker postane hrapavo in megljeno. — Še nekaj za one, ki ne prenesejo avtovožnje: Pred vožnjo pomoči ruto v rum ali francosko žganje in položi na trebuh, pa boš vožnjo dobro prestala.

Zanimivosti

Ozemlje sudetskih Nemcev.

Po cenitvah „Frankfurter Zeitung“ pridobi Nemčija s sudetskim ozemljem približno 27 tisoč kvadratnih kilometrov. To ozemlje je izrazito industrijsko. Posebno važni so premogovniki, ki segajo od Eger-ja (Cheba) do Aussiga in Brixa do Duxa. Tod so za ostravsko-karvinskim revirjem največji premogovni skladi. Lastniki sedaj v Nemčiji ležečih rudnikov pa so večinoma češke družbe. Številke o zaposlenosti nemškega prebivalstva čehoslovaške republike povedo še več: od 3.23 milijonov Nemcev je bilo 271.000 oseb zaposlenih v kmetijstvu, 777.000 v rudarstvu in industriji, 194.000 v trgovini in prometu. Na sudetsko-nemškem ozemlju se je razdeljevalo delavstvo sledeče: v tekstilni industriji 163 tisoč, oblačilni industriji 11.000, v lesni in rezbarski 29.000, v papirni 17.000, v kovinski 50 tisoč, v kemični 10.000 in v grafični 6000 delavcev. Po drugih podatkih se je nahajalo na sudetsko-nemškem ozemlju 78 odstotkov češkoslovaške industrije glasbil, 71 odstotkov vse steklarske industrije, 68 industrije igrač in 57 od sto vse tekstilne industrije.

Omeniti je še dvoje: Pogozdeno površino Sudetov cenijo na dober milijon hektarjev, kar bi znašalo dvajsetinko vsega gozda v rajhu. Čehoslovaška je doslej les izvažala, dočim bo sedaj ves les porabila domača industrija. Velike važnosti je tudi sladkorna pesa. Dobra četrtina vsega pridelka sladkorne pese v Čehoslovaški je odpadla na sudetsko ozemlje. Nemčija je doslej izdelala sladkorja iz pese za lastno potrebo ter bo računala doslej tudi s sladkornim izvozom. Čehoslovaška težka industrija pa ima svoj sedež v notranjosti dežele in ostane torej v republiki.

Francija izumira. „Times“ od 12. sept. poročajo, da pojema v Franciji število otrok. Po podatkih francoskega ministrstva za narodno gospodarstvo je bilo v prvem četrtletju 157.253 porodov, lani istega časa pa jih je bilo 158.605. V isti dobi je bilo mrličev letos 192.973, lani pa 177.671. To se pravi, da je bilo v prvem četrtletju 35.684 več pogrebov kakor krstov, dočim so lani stesali le nekaj nad 19.000 krst več kakor zibel v istem času.

Zgodnja zima se nam obeta. Začetkom minulega tedna je na francoskih obronkih Alp padel sneg v toliki množini, da je bil oviran promet in so morali ceste prevoziti s snežnimi plugi. Mnenje o predstoječi zimi med raznimi preroki ni enotno. Nekateri trdijo, da sledi trda in zgodnja zima samo suhim poletjem, dočim ima poletni dež pozno zimo za posledico. Spet drugi dajo mnogo na prvi zgodnji sneg, od katerega zavisi po njihovem mnenju zgodnja in huda zima.

Reka Nil narašča. Iz Kaire poročajo, da reka Nil neprestano narašča in da se je bati velikih poplav. Minister za javna dela je že pozval vse vodne nadzornike, naj strogo pazijo, da se jezovi ob Nilovem bregu utrjujejo in se nižje ležeče pokrajine zavarujejo. Gospodarjem so ukazali, naj nabrano vodo spet izpustijo in zato pred časom odprejo vse bazene. Naraščanju Nila je kriv neprestani dež v Abesiniji. Tako velja neka afriška pri-

slovica: Če v Sudanu močno dežuje, se v Khar-tumu domovi podirajo.

Spet enkrat so Amerikanci na vrhu. Otvorili so namreč na pobudo svojih tovarnarjev v vseh večjih mestih restavracije, v katerih se servirajo izključno samo konzerve. Konzerve odpirajo vpricho gostov. Jedilni listek obsega nad sto jedil in se iz konzerv lahko sestavi izborne južine od juhe do mesa, pečenk in močnatih jedil. Hudomušni gostje pripominjajo, da v teh gostilnah vsaj vedo, da je naročeno blago tudi „sveže“.

Amerika, dežela revežev. Navadno si predstavljamo Ameriko kot deželo milijonarjev. A to je samo ena stran velike dežele preko luže. Predsednik Roosevelt je že večkrat omenil, da se tretjini ameriškega prebivalstva slabo godi, da se slabo hrani, slabo oblači in slabo stanuje. Dokazano je, da je imela v letih 1935-36 tretjina ameriškega prebivalstva zaslužka komaj za boro življenje. Letno je zaslužila ena družina le 470 dolarjev, kar bi dalo nekaj nad 100 mark mesečno. Polovica vseh ameriških družin je imela manj ko 1070 dolarjev letno, dve tretjini manj ko 1450 in devet desetih manj ko 2500 dolarjev na leto. Če pomislimo na to, da je življenje v Ameriki razmerno dražje ko pri nas in da si mora velika večina Amerikancev kupovati vse potrebno za življenje, so te številke ameriških letnih dohodkov sila majhne. Po drugi plati sta imela dva odstotka vseh Amerikancev letno nad 5000 dolarjev, manj ko 1 odstotek je imel 10.000 dolarjev. Večji dohodki so porazdeljeni sledeče: 13.000 družin je imelo do 100.000 dolarjev, 4000 družin do 250.000, 240 družin pod do enega milijona in 87 družin nad milijon dolarjev dohodkov na leto. V tej luči se zdi Amerika prej kot dežela revežev.

Ognjenik Krakatav spet bruha. Na sundskem otoku Javi se nahajajoči ognjenik Krakatav se je nenadno zbudil. Nad žrelom se vidi velikanski steber dima, ki sega do 3000 metrov pod nebo. Hkrati se čuje votlo podzemsko bobnenje. Javanci se nahajajo v velikem strahu in že pripravljajo vse za eventualni beg. V spominu jim je strašni izbruh Krakatava leta 1883, ko je na desetine kilometrov naokoli bila vsa pokrajina kakor polita z ognjeniško lavo in je utrpelo življenje na tisoče domačinov. Pepel je bil tako gost, da je skoro zatemnilo sonce, v Ameriki pa so našli njegove sledove še 14 let pozneje.

Bogat plen je padel v roke razbojniški tolpi blizu Marseja v Franciji. Na pariški progi je vozil tovorni vlak, v katerega enem vozu se je nahajal 180 kg težak zaboj čistega zlata iz Belgijskega Konga. Naenkrat se sredi proge vlak ustavi, pri vseh vozovih se pojavijo do zob oboroženi roparji, začnejo divje streljati na železničarje in stražnike, medtem pa njihovi pajdaši odnesejo dragoceni zaboj. Pri progi jih je čakal že poseben avto, na katerem so nato z dragocenim plenom vred odkurili pete. Razbojnikov kljub silno marljivemu iskanju niso mogli najti.

Kačji strup je znamenito zdravilo, ker iz njega izdelujejo zdravilni serum proti kačjemu piku. Največji zavod za izdelovanje tega seruma se nahaja pri Sao Paolu, glavnemu mestu brazilske države Rio di sul. Zavod zalagajo brazilski farmarji s strupenimi kačami. Vsako leto jih dobi do 10.000 komadov. Nedavno je proslavil zavod svojevrstni jubilej, ko je vzel strup že 250 tisoči kači. Operacija kač je silno nevarna. Kači nastavijo kemično čisto skodelico z visokim robom, kamor se takoj zagrije in izpusti par kapljic nevarnega strupa. Nato jo pustijo več tednov na posebnem vrtu in ponovijo operacijo vsaki 20. dan. Ko so živali razstrupljene, jim odvzamejo kri in iz nje pripravljajo drug zdravilni serum. Proti vsakemu piku strupene kače je potrebno takojšnje cepljenje. Če vbrizgavajo pravočasno, je vsaka nevarnost še tako strupene kače izključena. Zavod je statistično izračunal, da se na ta način reši vsako leto okrog 50.000 oseb.

„Samo.“ Dveletno Janjo vprašajo, če je njen mlajši bratec že shodil. Smelo odgovori mala: „Noge že ima, samo hodi še ne!“

„Morda.“ Pomisli, oprala sem Mihcu hlače, zdaj so mu pa premajhne. Kaj naj storim? — Operi še Mihca, pa bo!

Dobi se v knjigarni NS-Gauverlag, Klagenfurt, Bismarckring 13